

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н. К. Крупської
Відділ науково-методичної роботи
і соціологічних досліджень

Моя Еллада в Україні

*Інформаційна довідка з досвіду роботи
Маріупольської ЦБС для дорослих*

Донецьк 2009

ББК 78.34 (4 Укр) 751.3
М 87

Моя Еллада в Україні : інформ. довідка з досвіду роботи Маріупольської ЦБС для дорослих / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської, Маріуп. ЦБС для дорослих; уклад. : Н. О. Кудінова, Н. П. Супрунець. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2009. – 12 с.

Укладачі:	Н. О. Кудінова Н. П. Супрунець
Редактор:	Т. С. Литвин
Науковий редактор:	Н. П. Авдєєнко
Відповідальний за випуск:	Л. О. Новакова, засл. працівник культури України
Комп'ютерний набір:	В. І. Копійка

©Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2009

"Большими людьми Приазовье богато
Они вырастали в украинских хатах,
Трудились, ходили по этим полям,
И славу народ им воздал по трудам..."
Д. Папуш

Маріуполь, Сартана, Старий Крим... Ці назви виникли понад два століття тому, під час переселення греків з Криму до Приазов'я. Минали роки, змінювалися політичний устрій і назви населених пунктів, але назавжди залишалась у приазовських греків любов до своєї етнічної Батьківщини, прагнення пізнати свою історію, культуру, мову.

В багатонаціональному приазовському регіоні греки посідають третє місце за чисельністю – понад 250 тис. чоловік, а місто Маріуполь здавна називають грецькою столицею України. І це дійсно так: тут знаходяться осередки грецького національно-культурного руху – Федерація грецьких товариств України (ФГТУ), міське товариство греків, культурно-просвітницьке об'єднання ім. Ф. Хартахая, об'єднання грецької молоді, працює генеральне консульство Грецької Республіки. За сприяння цих організацій в школах міста почали активно вивчати новогрецьку мову, а у Приазовському гуманітарному університеті новогрецька мова є одним з обов'язкових предметів.

Яскравою ознакою Маріуполя є гучні імена видатних людей – художника Архипа Куїнджі, вчених Феоктиста Хартахая, Георгія Челпанова, Дмитра Айналова, філософа Федора Хасхачиха, поетів Георгія Костоправа і Леонтія Кір'якова, які зробили неоціненний внесок у розвиток культури, художньої літератури, науки.

На підвищення іміджу міста працює і встановлення побратимських зв'язків з меріями міст Греції. Так, міська влада сприяє розвитку програми співробітництва з меріями м. Калімос та м. Кавали, селищна рада Сартани – з мерією м. Зографу. Творчі взаємовідносини склалися між школою мистецтв "Арсакіо" (м. Афіни) та шкільним театром "Анаєнісі" (с-ще Старий Крим), понтійським танцювальним ансамблем м. Ксанті та фольклорним колективом "Сартанські самоцвіти" (с-ще Сартана).

Важливими осередками популяризації історії і культури грецького народу є бібліотеки централізованої системи для дорослих

як складова культурної інфраструктури міста, центри інформації для населення. Базовими у цьому напрямку є центральна міська бібліотека для дорослих ім. В. Г. Короленка, бібліотека-філія № 5 (с-ще Сартана) та бібліотека-філія № 9 (с-ще Старий Крим).

Оскільки на території селищ Сартана і Старий Крим мешкають переважно греки (майже 60% від загальної кількості населення), бібліотечні працівники володіють грецькою мовою, в змозі кваліфіковано надавати бібліотечно-бібліографічні послуги, компетентні у питаннях історії, культури, звичаїв, традицій греків Приазов'я.

Важливою умовою успішної роботи бібліотек є соціальне партнерство з різноманітними установами та громадськими організаціями. Тому центральна міська бібліотека, бібліотеки-філії № 5 та № 9 залучають до співпраці членів місцевого національно-культурного об'єднання, викладачів та студентів Приазовського гуманітарного університету, вчителів та учнів загальноосвітніх шкіл. Творчі стосунки пов'язують бібліотекарів з палацом культури ім. Тамари Каци, міським краєзнавчим музеєм, музеєм історії та етнографії греків Приазов'я, музичною школою № 4 та іншими закладами.

Безумовно, діяльність кожної бібліотеки залежить від стану фондів національної літератури. Зараз бібліотеки ЦБС мають 769 пр. видань грецькою мовою, найбільше зібрання (312 пр.) – у бібліотеці-філії № 5. Через відсутність сталого ринку видань грецькою мовою, бібліотеки використовують будь-які можливості для розвитку своєї документно-ресурсної бази.

Наприклад, центральна міська бібліотека для дорослих пріоритетним напрямком обрала створення електронних баз даних, власних електронних продуктів, оскільки фонд друкованих документів грецькою мовою тут не дуже великий – 80 примірників. А враховуючи той факт, що запити користувачів постійно ускладнюються й урізноманітнюються, обійтися тільки друкованими виданнями при їх задоволенні вже неможливо. Центральна бібліотека має електронний каталог книг та газетно-журнальних статей "Краєзнавство", базу даних повнотекстових краєзнавчих документів, які містять великий обсяг інформації про історію, культуру, сьогодення греків Приазов'я: статті з періодичних видань, Інтернет-ресурси (сайт "Азовські греки"). Гордістю працівників відділу автоматизації бібліотечних процесів та електронної інформації став

власний електронний продукт – CD "Маріупольські простори", де є розділ "Греки Приазов'я".

Наявність новітніх технологій дозволяє створювати бібліографічну продукцію грецької тематики, це: інформаційні дайджести "Греки Приазов'я: культура", "Греки Приазов'я: історія", біобібліографічний покажчик – "На крилатому коні Леонтія Кір'якова" та ін. А створена працівниками відділу обслуговування мультимедійна презентація "Греки Приазов'я: історія, культура, звичаї" користується великим попитом не тільки серед викладачів, студентів та учнів навчальних закладів міста, музейних працівників, а й серед інших жителів міста.

Більш традиційно підходять до формування фонду документів грецькою мовою бібліотеки-філії. Основним джерелом нових надходжень є дарунки авторів, меценатів, мешканців, а також надходження з обмінно-резервного фонду Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Н. К. Крупської.

Наприклад, бібліотека-філія № 5 одержала від авторів книги: М. Гайтан "Истоки", А. Папуш "Ненаглядье мое", "На дорогах земных", "Казки греків Приазов'я", Д. Папуш "Избранное", А. Балджи – "Приазовье. Портрет современника", "Греческие хроники Украины". Завдяки дарункам місцевих жителів Р. Агап, С. Янгичера, О. Ашла у бібліотечному фонді з'явилися книги Л. Яруцького "Маріупольская старина", Г. Шапурми "Рідне моє Приазов'я" та диск з віршами грецьких поетів, виданий в Греції.

Ще одним шляхом поповнення бібліотечних фондів є започаткований ЦМБ ім. В. Г. Короленка міський фестиваль "Книга і преса Маріуполя", де презентуються видання місцевих авторів, видавництв. Учасники і переможці конкурсної програми фестивалю охоче дарують свої книги бібліотекам, розуміючи важливість їхньої місії у відродженні історії і культури греків. Таким чином до фонду ЦБС надійшли книги О. Ашла "Музыкальный фольклор греков Приазовья", В. Арабаджи "Небо и земля", "Вера, надежда, любовь", Т. Богадиці "Обрядовый фольклор греков Приазовья", Н. Харакоз "Родные берега: новеллы, миниатюры, эссе", О. Чернова "Леонид Гади: монография" та інші. Цінними є видання Маріупольського краєзнавчого музею "Маріуполь и его окрестности: взгляд из XXI века" та "Окрестности Мариуполя: взгляд этнографа. История заселения, культура и быт жителей края. Конец XVIII-XIX вв.", які також одержали бібліотеки.

Зрозуміло, що книжкові видання не в змозі задовольнити в повному обсязі інформаційні запити користувачів. Тому бібліотечні працівники накопичують матеріали з періодичних видань в інформаційних досьє. Наприклад, до уваги користувачів бібліотеки-філії № 5 – тематичні папки "Шматочок Греції в Маріуполі", "Історія малої Батьківщини" (с-ще Сартана), "Культура греків Приазов'я", "Професор живопису" (про А. Куїнджі), "Мега юрти – свято греків Приазов'я", "З тобою, але без тебе" (про відому землячку, співачку Т. Каці, яка загинула в автокатастрофі), "Дорогі мої земляки", "Грецькі поети", "Народні традиції та звичаї". Багатий матеріал для накопичення в інформаційних досьє містять газети "Хронос" та "Эллины Украины", які передплачують для бібліотек міста ФГТУ та Маріупольське товариство греків.

Тож, маючи досить потужний запас друкованих матеріалів, електронні бази даних, бібліотеки міста різними формами та методами популяризують грецьку культуру: оформлюють стенди, тематичні книжкові виставки, виставки-персоналії, проводять поетичні вечори, свята грецької культури, літературно-музичні вечори, години цікавих повідомлень тощо.

Відомості про життя і творчість грецьких письменників і поетів широко представлені в експозиціях літературного музею міста в ЦМБ ім. В. Г. Короленка. Тут також розміщено праці відомих краєзнавців, присвячені вивченню історії, культури грецьких поселень південно-східної частини України. У 2006 році в музеї була створена експозиція "Т. Г. Шевченко і Маріуполь", в основу якої були покладені матеріали про земляків-греків М. Щербину і Ф. Хартахая, які були сучасниками Великого Кобзаря. Поряд з цим розкривається внесок маріупольців в Шевченкіану – інформація про картини місцевих художників, переклади творів Т. Г. Шевченка мовою греків Приазов'я. Для учнів шкіл, ліцеїв регулярно проводяться тематичні екскурсії, одна з яких має назву "Моя Еллада – Україна: творчість письменників – греків Приазов'я".

Одна з форм роботи музею – представлення книг місцевих авторів-греків. Нещодавно тут пройшла презентація першої поетичної збірки Ф. М. Шишмана "Я к вам пишу по воле Божьей". Ф. М. Шишман – поет-аматор, один з активних членів Маріупольського товариства греків, ФГТУ, писати вірші почав давно і ретельно відбирав поезії для публікації. Презентацію відкрила головний методист ЦМБ для дорослих ім. В. Г. Короленка

Підтинна О. М. Головний рецензент збірки – керівник незалежного маріупольського літературного об'єднання "Парнас" Кіор А. у своїй промові відзначив тематичну різноманітність творів поета-початківця, їх актуальність, ліричність. Присутні почули вірші у виконанні автора, змогли поспілкуватися з ним, висловити свої враження й зауваження, адже на презентації було чимало місцевих поетів – членів літературних клубів міста.

Кожна людина, рано чи пізно, запитує себе: хто вона, звідки, де її коріння? Про походження приазовських греків можна дізнатися, ознайомившись з виданнями, представленими на постійно діючій книжковій виставці "Одіссея маріупольських греків" у бібліотеці-філії № 5. "Гомер і всі-всі-всі..." – таку назву має перший розділ виставки, який знайомить відвідувачів з книгами з історії, філософії, культури Греції, її міфами та легендами, творами давньогрецьких драматургів. Наступний розділ виставки "З Елладою в серці" надає відомості про розвиток маріупольського грецького руху, його представників, знайомить з книгами місцевих авторів О. Чаплинської, Л. Яруцького, А. Проценка та ін. В наступному розділі "Краю мій" представлена література про історію та сьогодення селища Сартана, наприклад, книги А. Балджи "Сартана: прошлое и настоящее", "Сартана: взгляд сквозь годы", І. Папуша "История и творчество греков Приазовья" тощо, а також матеріали про фольклорний ансамбль "Сартанські самоцвіти". Зміст виставки вдало підкреслює її художнє оформлення в національному грецькому стилі з використанням предметів декоративно-прикладного мистецтва, подарованих читачами.

Доповненням до книжкової виставки є тематичний куточок "Потомки эллинов, дерзайте, свою культуру возрождайте", де більш широко представлені книги письменників-земляків та матеріали про їхнє життя і діяльність. Адже Сартана зростила багато талантів, серед яких вчені, письменники, державні діячі, музиканти.

Ще одним елементом наочного оформлення бібліотеки є літературний куточок "Души читательской порывы". Цікавою є історія його створення. Під час вивчення дозвіллевих інтересів читачів виявилось, що багато з них у вільний час складають вірші. Тоді й виникла у бібліотекарів ідея – надати можливість відвідувачам познайомитися з творчістю самодіяльних поетів. Особливу увагу привертають вірші Л. Малокуцко, декілька з них були опубліковані в газеті "Афинский курьер". Читачі бібліотеки настільки зацікавилися поетичною творчістю своїх односельців, що висловили бажання

спілкуватися особисто з поетами, слухати їхні вірші, обмінюватися думками. Так виник цикл заходів "З поезією в серці".

Мешканці Маріуполя, Сартани і Старого Криму вже давно знають, якщо бібліотека проводить заходи, то кожен з них буде захоплюючим, нестандартним, інформативним. Адже готуються і проводяться ці заходи з любов'ю, щирістю, зацікавленістю і, що найголовніше – привертають увагу не тільки греків, а й представників інших національностей, на які так багате Приазов'я.

Значною подією для мешканців Маріуполя стало проведення такого заходу як "Європейське містечко" на майданчику біля ЦМБ для дорослих ім. В. Г. Короленка. Про його важливість говорить участь генерального консула Грецької Республіки Франгіскоса Костелленоса. З увагою слухали присутні його розповідь про сучасну Грецію, її політичний устрій, економічне зростання, культурні традиції, позитивні наслідки вступу республіки до Європейського Союзу. Учасникам заходу була запропонована книжкова експозиція, де поряд з виданнями, які розповідають про країни Євросоюзу, були представлені документи про історію та сьогодення Греції, її економічні та культурні зв'язки. Вдалим елементом програми був конкурс знавців грецької культури, переможці якого одержали книги місцевих письменників.

Традиційним для бібліотек є відзначення Дня незалежності Греції. Кожен рік це свято набуває нового значення та нових форм вираження: тематичні перегляди літератури, екскурси в історію грецького народу, конкурси малюнків, години цікавих повідомлень, уроки-подорожі тощо. В поточному році працівники бібліотеки-філії № 5 запросили учнів загальноосвітньої школи № 8 в етнографічну експедицію "Грецька родина". Бібліотекарі й члени клубу сімейного дозвілля "Джерело" відтворили обряд грецького весілля, використавши спогади старожилів, друковану інформацію та електронні матеріали ЦМБ для дорослих. Доторкнувшись до народних весільних традицій, школярі із задоволенням відповідали на питання вікторини "Звичаї та обряди грецького народу", показавши неабияку обізнаність у традиціях населення Сартани.

У бібліотеці-філії № 9 с-ща Старий Крим День незалежності Греції пройшов у формі конкурсу знавців грецької культури. Найбільш сподобалися учасникам заходу літературна гра "Сторінками творів грецьких письменників" та виступ юних акторів театрального гуртка "Арлекіно".

Краще пізнати історію та звичаї грецького населення допомагають національні свята Панаїр, Мега юрти, які проводяться для усієї громади. Активну участь у підготовці і проведенні різноманітних заходів під час святкування беруть бібліотеки-філії селищ Сартана і Старий Крим. До речі, в Сартані вже стало традиційним об'єднувати зусилля бібліотек для дорослих і для дітей, музею історії та етнографії греків Приазов'я, Палацу культури ім. Т. Каці, загальноосвітньої школи № 8. Вже кілька років бібліотеки селища до програми свят включають дні краєзнавства, пропонуючи читачам перегляди літератури, бібліографічні огляди, літературні читання, літературно-музичні вечори.

Один з днів краєзнавства мав назву "Село моє, для мене ти єдине". Учні ЗОШ № 8, студенти аграрного ліцею стали учасниками вікторини "Чи знаєш ти свої корені", прослухали бібліографічний огляд літератури "З Елладою в серці", а також скуштували національні грецькі солодощі.

Оцінити кулінарну майстерність грецьких господинь мешканці Сартани можуть і під час проведення днів національної кухні. Кожного року у бібліотеці за участю членів клубу сімейного дозвілля "Джерело" організовується виставка-конкурс грецьких страв, їх дегустація. Бажаючі можуть отримати рецепти приготування національних страв, познайомитися з традиціями грецької національної кухні.

Нещодавно селищна громада приймала на сартанській землі делегатів конгресу грецьких товариств Донецького регіону. До цієї визначної події бібліотечні працівники разом з місцевою інтелігенцією підготували і провели вечір пам'яті, присвячений грецьким поетам, яких вже немає серед живих "І все-таки варто народитися". Вірші Л. Кір'якова, А. Шапурми, Д. Папуша, С. Коссе, Е. Хаджинова лунали у виконанні їх земляків – А. Балджі, М. Гайтан, О. Хаджинової, Ю. Мацегори.

Надовго запам'ятався присутнім вечір пам'яті видатної людини, послідовного борця за відродження грецької культури і мови, етнографа, видавця і перекладача Едуарда Валентиновича Хаджинова "Реквієм краю". Можна з упевненістю сказати, що цей захід зацікавив населення Сартани, бо бажаючих взяти в ньому участь було дуже багато.

У бібліотеці створений меморіальний куточок "Остання батьківщина", присвячений видатному землякові, де представлені

книги, газетно-журнальні публікації про його життя і діяльність, розміщений бюст Е. В. Хаджинова – копія пам'ятника, встановленого на його могилі. Національного колориту експозиції додають старовинні грецькі рушники, домоткана доріжка та інші етнографічні елементи.

Меморіальний куточок став відправною точкою проведення вечора пам'яті митця, на який зібралися його рідні, друзі, шанувальники. Головною гостею заходу стала Олімпіада Кузьмівна Хаджинова, вдова Едуарда Валентиновича і продовжувачка його благородної справи. Вона поділилася спогадами про хвилюючі моменти життя чоловіка і соратника, розповіла про здійснення його головної мрії – відкриття музею етнографії і культури греків Приазов'я в Сартані. Багато нових та цікавих фактів з біографії Е. В. Хаджинова почули присутні з виступу директора грецької студії Гайтан М. Г. – вона читала уривки з його листів та програми відродження грецької культури і мови. Яскравим елементом вечора стало виконання віршів та пісень грецькою мовою.

Однією з форм популяризації грецької культури є презентація книжкових новинок. Наприклад, в ЦМБ для дорослих ім. В. Г. Короленка спільно з краєзнавчим музеєм успішно пройшла презентація монографії О. Чернова "Леонид Гади". Ім'я мариупольського художника-пейзажиста, грека за національністю, відоме не тільки в місті, а й далеко за його межами – він залишив великий творчий спадок. Картини Л. Гаді експонуються в музеях країни, є власністю приватних колекціонерів з Києва, Одеси, Донецька, Маріуполя. Емоційної насиченості заходу надала присутність вдови художника Н. В. Гаді, працівників краєзнавчого музею, місцевих художників, які поділилися теплими спогадами, своїми враженнями від творчості художника. Ось як охарактеризував книгу її перший рецензент Кузьминков Л. М.: "Один из положительных моментов книги – исключительная любовь автора к своему герою. Вместе с тем, ему удалось избежать высокопарных слов. Книга реалистична и в то же время пронизана теплом – светом мариупольского и крымского солнца".

Щорічне свято рідної мови, організоване бібліотекою-філією № 5 і Сартанським музеєм історії та етнографії греків Приазов'я, було відзначено презентацією книги поета-земляка Д. Папуша "След на земле", виданою грецькою мовою.

Люди старшого покоління добре знають і пам'ятають ім'я Дусі Балабан, яку називали зірочкою греків Приазов'я. Вона була солісткою легендарного ансамблю пісні і танцю Сартанської машинно-тракторної станції (МТС) і стала однією з героїнь книги П. Мазура "Нить времени...", присвяченої історії грецького аматорського колективу. Презентацію книги організував колектив бібліотеки-філії № 13, запросивши на захід саму героїню. Її схвильований виступ залишив яскраве враження у присутніх. Святкову атмосферу на презентації створили юні виконавці грецьких пісень з музичного училища, переконливо довівши, що традиції греків Приазов'я живуть і розвиваються.

Одним із найвідоміших митців-греків Приазов'я є Архип Куїнджі. Його слава сягнула далеко за межі країни. І дуже важливо, щоб ця слава не згасла, щоб молоде покоління долучалося до творчості художника. Саме таку мету поставили перед собою бібліотечні працівники бібліотеки-філії № 13, організувавши вечір-презентацію унікального альбому творів А. Куїнджі, які до цих пір були невідомі. Альбом був виданий Руським музеєм у Санкт-Петербурзі і вже став бібліографічною рідкістю. На вечорі бібліотечні працівники розповіли присутнім про життєвий і творчий шлях художника. Справжнім відкриттям для учасників заходу став виступ троюрідної племінниці художника Л. К. Гребінник. Презентація альбому супроводжувалась експозицією репродукцій картин А. Куїнджі та літератури про його життєвий і творчий шлях. У створенні експозиції були використані й Інтернет-ресурси.

Активна робота бібліотек супроводжується зростанням кількісних показників їхньої діяльності. Поступово збільшується частка документів грецькою мовою у фондах бібліотек ЦБС для дорослих (на 134 пр. за останні три роки), майже вдвічі зросла книговидача.

Бібліотеки міста, як центри інформації, освіти, дозвілля населення, постійно розширюють межі своєї діяльності у справі популяризації культури греків Приазов'я, підтримки талановитих авторів-греків, сприяють розкриттю їх творчого потенціалу і своєю діяльністю доводять важливу роль бібліотек у процесі національного відродження, розвитку духовності.

Підп. до друку 5.11.2009. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк різнографний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 0,7
Обл.-вид. арк. 0,5. Зам. 2-110609 Наклад 80 пр.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"
(Державне свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80